

Vergaderjaar 2022–2023

35 050

Wijziging van diverse onderwijswetten door het wijzigen van de systematiek van het in aanmerking brengen voor bekostiging van nieuwe openbare en bijzondere scholen zodat er meer ruimte is voor een nieuw onderwijsaanbod (Wet meer ruimte voor nieuwe scholen)

Nr. 55

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 juni 2023

De procedure voor het stichten van scholen in het funderend onderwijs is, in 2020 voor het voortgezet onderwijs (hierna: vo) en in 2021 voor het primair onderwijs (hierna: po), gewijzigd. De belangstelling onder ouders en leerlingen én de verwachte kwaliteit van het onderwijs zijn doorslaggevend voor de vraag of een nieuwe school voor bekostiging in aanmerking komt. Dit is de tweede ronde aanvragen onder de nieuwe systematiek. De aanvragen zijn gedaan vóór november 2022. Met deze brief informeer ik uw Kamer over de besluiten ten aanzien van de 49 ingediende aanvragen voor nieuwe scholen. De goedgekeurde initiatieven kunnen starten in augustus 2024.¹

Eerst zal ik u inlichten over het gevolgde proces en de resultaten van de tweede ronde stichtingsaanvragen: de aantallen goedgekeurde, ingetrokken, en afgewezen aanvragen. Deze cijfers zal ik vervolgens duiden, ook in vergelijking met vorig jaar en de jaren daarvoor. Ten aanzien van de eerste ronde stichtingsaanvragen (aanvragen van vóór november 2021) zal ik kort stilstaan bij de bezwaar- en beroepsprocedures en het aantal scholen dat aankomende augustus haar deuren zal openen. Tot slot ga ik in op de monitoring en evaluatie van de stichtingsprocedure, en de doorgevoerde, nog lopende en toekomstige verbeteringen.

Resultaten tweede ronde stichtingsaanvragen (aanvragen november 2022)

Algemene cijfers: 49 stichtingsaanvragen PO en VO

Tussen 1 juni en 1 juli 2022 hebben 98 initiatieven hun voornemen om een nieuwe school te stichten gemeld bij de Dienst Uitvoering Onderwijs

¹ In geval van verzelfstandigingen (po) is de startdatum voor de bekostiging augustus 2023.

(hierna: DUO). Voorafgaand aan het indienen van een aanvraag konden initiatiefnemers ouderverklaringen inzamelen. Voor 1 november 2022 zijn er in totaal 49 aanvragen tot bekostiging ingediend. De meeste van deze aanvragen, in totaal 33, zijn gedaan door bestaande schoolbesturen.

In het po zijn er 37 aanvragen ingediend: 21 voor een nieuw te stichten school, en 16 voor het verzelfstandigen² van nevenlocaties. In het vo zijn er 12 aanvragen ingediend: 10 voor een nieuwe school en 2 voor de splitsing³ van een bestaande school.

Gevolgd proces: DUO en inspectie toetsen de aanvragen

De aanvragen zijn allereerst door DUO bekeken: zo wordt de belangstellingsmeting gecontroleerd en wordt getoetst of de aanvrager de gemeente, de bestaande schoolbesturen en het samenwerkingsverband passend onderwijs heeft uitgenodigd voor een gesprek. Ook wordt getoetst of de beoogde bestuurders en intern toezichthouders beschikken over de vereiste verklaring omtrent gedrag. Alleen de 38 initiatieven waarvan DUO heeft vastgesteld dat zij kunnen rekenen op voldoende belangstelling en dat zij aan de andere genoemde eisen voldoen zijn vervolgens door de inspectie beoordeeld op de te verwachten onderwijskwaliteit.

Totaal aantal goedgekeurde, ingetrokken en afgewezen aanvragen

Hieronder vindt u een overzicht van de aantallen goedgekeurde, ingetrokken en afgewezen aanvragen. Van de 25 goedgekeurde aanvragen in het po betrof het 20 scholen voor bijzonder en 5 voor openbaar onderwijs. Van de 6 goedgekeurde aanvragen in het vo ging het om 5 scholen voor bijzonder en 1 voor openbaar onderwijs. 22 van de 31 goedgekeurde aanvragen zijn gedaan door bestaande schoolbesturen.

	PO	VO
Aantal aanvragen	37 (waarvan 16 verzelfstandigingen)	12 (waarvan 2 splitsingen)
Aantal ingetrokken aanvragen	5	3
Aantal afgewezen	7	3
Aantal goedgekeurd	25 (waarvan 9 verzelfstandigingen)	6

Ook zijn er 9 aanvragers die na vorig jaar een negatief bekostigingsbesluit te hebben ontvangen dit jaar opnieuw een aanvraag hebben ingediend: 4 in het po en 5 in het vo (hierna: herkansers). Van de 9 herkansers zijn er 6 goedgekeurd (5 vo, 1 po), is er 1 ingetrokken, en zijn er 2 afgewezen.

Voor een uitgebreider overzicht van de ingediende aanvragen verwijs ik u naar de website van DUO: Ruimte voor nieuwe scholen (duo.nl).

² Er kan door het bevoegd gezag een aanvraag worden ingediend om een nevenvestiging, die zich op een andere locatie bevindt dan hoofdvestiging van die school, te verzelfstandigen en als school voor bekostiging in aanmerking te brengen. Feitelijk betekent dit de start van een nieuwe school: er wordt echter al onderwijs verzorgd op de te verzelfstandigen onderwijslocatie.

³ Een bestaande school of scholengemeenschap kan worden gesplitst in twee scholen of scholengemeenschappen. Het bevoegd gezag kan de school of scholengemeenschap, die ontstaat na splitsing van een school of scholengemeenschap, voor bekostiging in aanmerking brengen.

Verbod op uitloven beloningen ouderverklaringen toegepast

Sinds deze stichtingsronde geldt een verbod op het uitloven van een beloning voor het afgeven van ouderverklaringen. Met behulp van de ouderverklaringen wordt immers vastgesteld of een school op voldoende belangstelling kan rekenen en dus levensvatbaar zal zijn. Het in het vooruitzicht stellen van een beloning voor het afgeven van een ouderverklaring is dus zeer ongewenst, en zal dan ook leiden tot het ongeldig verklaren van alle bij het desbetreffende initiatief behorende ouderverklaringen. Bij één initiatief in deze tweede ronde is vast komen te staan dat er sprake was van het uitloven van beloningen. Dit initiatief heeft zich teruggetrokken.

Vervolgproces: start nieuwe scholen

De beschikkingen op de aanvragen zijn in de periode van februari tot 31 mei 2023 door DUO verzonden. De nieuwe scholen dienen in augustus 2024 van start te gaan. In uitzonderingsgevallen is een jaar uitstel mogelijk. Wanneer de nieuwe scholen eenmaal zijn gestart, zal de inspectie uiteraard toezien op de kwaliteit van het onderwijs door de startende scholen het eerste jaar te bezoeken. Zo waarborgen we dat leerlingen goed onderwijs krijgen.

Vergelijking met de eerste ronde en met vorige jaren

Hieronder vindt u een overzicht van de aantallen goedgekeurde aanvragen in de afgelopen jaren. Vorig jaar is de nieuwe stichtingsprocedure voor het eerst toegepast. Veel aanvragers hadden de invoering van de nieuwe wet afgewacht voor het indienen van een bekostigingsaanvraag, omdat binnen de oude systematiek, die uitging van veronderstelde belangstelling, geen ruimte voor hen was. Dit jaar zien we dat het aantal aanvragen én het aantal positieve bekostigingsbesluiten wat lager ligt ten opzichte van de vorige ronde: 31 ten opzichte van 35 positieve bekostigingsbesluiten tegenover respectievelijk 49 en 56 aanvragen. De afwijzingen op de kwaliteitseis burgerschap zijn wat afgenomen, mogelijk omdat nieuwe scholen inmiddels beter weten wat er van hen gevraagd wordt op dit gebied. Het totaal aantal nieuwe scholen zit binnen de verwachte bandbreedte van 20 tot 50.

	Nieuwe po-scholen (incl. verzelfstandigingen)	Nieuwe vo-scholen (incl. splitsingen)
2014/2015	12	1
2015/2016	9	0
2016/2017	10	4
2017/2018	7	5
2018/2019	15	2
2019/2020	22	5
2020/2021	9	0
2021/2022	32	3
2022/2023	25	6

Eerste ronde stichtingsaanvragen (aanvraag november 2021)

Bezwaar en beroep eerste ronde (aanvraag november 2021)

Tegen de genomen besluiten uit de eerste ronde stichtingsaanvragen zijn in totaal 13 bezwaren ingediend, waarvan er één is ingetrokken. De meeste bezwaren werden ingediend door initiatiefnemers tegen het negatieve besluit op hun eigen aanvraag. In twee gevallen betrof het een bezwaar van andere schoolbesturen met bestaande scholen in het

voedingsgebied van de nieuwe school. In totaal zijn er 11 bezwaren ongegrond verklaard. In één geval leidde een heroverweging van het advies door de inspectie tot een gegrondverklaring van het bezwaar en daarmee tot een positief bestemmingsbesluit. Deze school heeft na overleg met de gemeente besloten om in augustus 2024 van start te gaan. Vijf partijen hebben beroep aangetekend tegen het ongegrond verklaarde bezwaar, waarvan één beroep is ingetrokken, en één beroep afkomstig is van concurrerende schoolbesturen. De vier beroepsprocedures lopen op dit moment nog.

Start eerste scholen aankomende augustus

Aankomende augustus openen de eerste scholen, die in mei 2022 hun positieve besluit ontvingen, hun deuren. In deze eerste ronde kregen uiteindelijk 35 ingediende aanvragen een positief bestemmingsbesluit. In totaal openen 27 van de 35 scholen komende augustus hun deuren. In het po gaan 2 aanvragers definitief niet van start, hebben 4 aanvragers uitstel gevraagd en gekregen en 2 aanvragers uitstel aangevraagd (nog in behandeling). Eén van de redenen voor het aanvragen van uitstel is bijvoorbeeld het nog niet beschikbaar zijn van passende huisvesting. In het vo heeft 1 aanvrager uitstel gekregen. Dit betreft de aanvrager die na het aantekenen van bezwaar alsnog een positief bestemmingsbesluit heeft ontvangen (zie hiervoor).

Monitoring, doorgevoerde en lopende verbeteringen

In de nieuwe procedure zijn de eisen aan de verwachte kwaliteit van het onderwijs aangescherpt met de introductie van een kwaliteitstoets door de inspectie. Tijdens de eerste aanvraagronde bracht de inspectie meerdere negatieve adviezen uit aan mij, bijvoorbeeld omdat de plannen voor burgerschapsonderwijs niet voldoende waren. De toets zorgt dus voor een hogere lat aan de voorkant van de procedure. Daarnaast kunnen scholen die voorheen niet voor bekostiging in aanmerking kwamen, bijvoorbeeld omdat de stichtingsruimte binnen hun eigen richting beperkt was, nu wél een plek krijgen in het onderwijslandschap. Zo sluit het scholenaanbod steeds meer en beter aan bij de wensen van ouders en leerlingen.

In de zomer van 2021 is Oberon, in samenwerking met KBA Nijmegen en het Kohnstamm Instituut, gestart met de monitoring en evaluatie van de stichtingsprocedure. In december 2023 volgt een tussenrapport (een aantal maanden nadat de eerste scholen zijn gestart), en in december 2025 een eindrapport. Naast en vooruitlopend op de uitkomsten van het lopende evaluatietraject, vind ik het van belang om mogelijke verbeteringen en wenselijke aanpassingen direct door te voeren. Dit continu evalueren en verbeteren van de procedure is nodig om tegemoet te komen aan de wensen van initiatiefnemers, bestaande schoolbesturen, gemeenten en uw Kamer. Ik heb uw Kamer hier het afgelopen jaar al meermaals over geïnformeerd.

Termijn gemeentelijke zienswijze naar 1 december

De gemeente kan een zienswijze indienen over de stichtingsaanvragen van nieuwe scholen in de eigen gemeente. De termijn van 1 november waarvoor de gemeente de zienswijze moet indienen blijkt onvoldoende tijd te bieden om de zienswijze goed voor te bereiden en in te dienen. Initiatiefnemers dienen immers eveneens vóór 1 november hun aanvraag tot bekostiging in. Daarom heb ik voorgesteld de termijn voor het indienen van een gemeentelijke zienswijze te verschuiven naar 1 december.

Ook op het gebied van communicatie was en is nog winst te behalen. Zo wordt in samenspraak met gemeenten gewerkt aan meer en duidelijkere informatie op de DUO-website, en wordt op de site een eigen deelpagina aangemaakt voor gemeenten waar o.a. informatie te vinden zal zijn over huisvesting, het gesprek in de regio dat initiatiefnemers moeten voeren, en de gemeentelijke zienswijze. De aanpassingen zullen deze zomer worden doorgevoerd. Ook is bijvoorbeeld de tekst omtrent ouderverklaringen aangepast: het afgeven van een ouderverklaring betekent immers dat een ouder serieuze belangstelling heeft voor een bepaald initiatief en wellicht zijn kind op de betreffende school wil inschrijven, en is niet slechts een «steunbetuiging».

Wettelijke wijziging van termijnen

Uit gesprekken met initiatiefnemers uit de eerste en tweede ronde, en gesprekken met de in de vorige Kamerbrief genoemde werkgroep gemeenten, blijkt dat de huidige termijnen die worden gehanteerd in een aantal gevallen voor lastige situaties kunnen zorgen. Zo geven gemeenten aan dat in nieuwbouwwijken niet altijd kan worden voldaan aan de start van een nieuw initiatief binnen 14 maanden, en dat de wettelijke doorlooptijd van de stichtingsprocedure niet goed aansluit op de huisvestingspraktijk van veel gemeenten. Initiatiefnemers geven daarnaast aan dat de zomerperiode een lastige tijd is om ouderverklaringen te verzamelen.

Deze signalen worden momenteel door mijn departement verder onderzocht: in samenwerking met DUO en de inspectie zal de doorlooptijd van de procedure opnieuw worden bekeken, en wordt gezocht naar mogelijkheden om de uitsteltermijn van één jaar voor huisvesting bij specifieke omstandigheden (zoals in het geval van nieuwbouw) te verruimen.

De input uit de werkgroepen met gemeenten en initiatiefnemers zal tezamen met de uitkomsten van de tussentijdse evaluatie van Oberon e.a. gebruikt worden om, indien gewenst, verbeteringen door te voeren aan de procedure. Ik verwacht uw Kamer daarom aan het begin van volgend jaar, met behulp van de tussentijdse evaluatie, aan te kunnen geven welke concrete verbeteringen ik aan de stichtingsprocedure wil doorvoeren.

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs,
A.D. Wiersma